

BARKAMOL AVLODNI TARBIYALASHDA MILLIY QADRIYATLARNING O'RNI

Xurramova O'g'ilshod

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Pedagogika va ijtimoiy gumanitar fanlar fakulteti

1-24 guruh talabasi

Ilmiy rahbar : Norqobilova Rayhona Davlatovna

Annotatsiya: Maqolada barkamol avlodni tarbiyalashda milliy qadriyatlarning o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Milliy qadriyatlar tushunchasi, uning tarkibiy qismlari va yoshlar tarbiyasidagi o'rni atroflicha yoritilgan. Maqolada oila, ta'lim muassasalari va mahalla darajasida milliy qadriyatlarni yosh avlodga singdirish yo'llari, zamonaviy texnologiyalar orqali milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish masalalari ko'rib chiqilgan. Globallashuv sharoitida milliy o'zlikni saqlash, yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasi, vatanparvarlik va milliy g'urur tuyg'usini shakllantirish muammolari tadqiq etilgan.

Abstract: The article analyzes the role and significance of national values in educating a harmoniously developed generation. The concept of national values, its components, and its role in youth education are thoroughly explored. The article examines methods of instilling national values in the younger generation at the family, educational institution, and community levels, as well as issues of preserving and developing national values through modern technologies. Problems of preserving national identity in the context of globalization, spiritual and moral education of youth, and formation of patriotism and national pride are investigated.

Аннотация: В статье анализируется роль и значение национальных ценностей в воспитании гармонично развитого поколения. Подробно освещены понятие национальных ценностей, их составные части и роль в воспитании молодежи. Рассмотрены способы внедрения национальных ценностей в молодое поколение на

уровне семьи, образовательных учреждений и махалли, а также вопросы сохранения и развития национальных ценностей через современные технологии. Исследованы проблемы сохранения национальной идентичности в условиях глобализации, духовно-нравственного воспитания молодежи, формирования патриотизма и чувства национальной гордости.

Kalit soʻzlar : barkamol avlod, milliy qadriyatlar, ma'naviy tarbiya, milliy o'zlik, milliy meros, axloqiy qadriyatlar, yoshlar tarbiyasi, oilaviy qadriyatlar, vatanparvarlik, an'analar, milliy madaniyat, globallashuv, milliy g'urur

Key words: harmoniously developed generation, national values, spiritual education, national identity, national heritage, moral values, youth education, family values, patriotism, traditions, national culture, globalization, national pride

Ключевые слова: гармонично развитое поколение, национальные ценности, духовное воспитание, национальная идентичность, национальное наследие, моральные ценности, воспитание молодежи, семейные ценности, патриотизм, традиции, национальная культура, глобализация, национальная гордость

Har bir xalqning taraqqiyoti va kelajagi, avvalo, yosh avlodning qanday tarbiya olishiga bog'liq. Milliy qadriyatlar esa bu tarbiyaning asosiy ustuni, ma'naviy poydevori hisoblanadi. XXI asr – globallashuv va tez o'zgarishlar davri bo'lib, bu sharoitda milliy qadriyatlarni asrab-avaylash, ularga sadoqat bilan xizmat qilish, ayniqsa, yoshlar tarbiyasida ulardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning ta'kidlashicha: "Biz kelajakda dunyoning eng rivojlangan davlatlari qatoriga qo'shilishni istasak, bugun yoshlarimizni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalashimiz kerak." Bu fikr milliy qadriyatlar asosida tarbiyaning qanchalik muhimligini ko'rsatib turadi.

Milliy qadriyatlar – bu xalqning asrlar davomida shakllangan ma'naviy-axloqiy me'yorlari, urf-odatlar, an'analari, turmush tarzi va dunyoqarashidir. Bu qadriyatlar avloddan-avlodga o'tib, xalqning milliy xarakterini, madaniy o'ziga xosligini belgilab beradi.

O'zbek xalqining milliy qadriyatlari quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

1. Oilaga hurmat va mehr-oqibat

O'zbek oilasi – jamiyatning asosiy bo'g'ini. Oila mustahkamligi, ota-onaga ehtirom, farzandlarni mehriban tarbiyalash, katta-kichiklikni bilish milliy qadriyatlarimizning negizi hisoblanadi. "Otadan – o'git, onadan – mehribon" degan xalq maqoli oila tarbiyasining mohiyatini ochib beradi.

2. Katta-kichiklikni bilish va ularga hurmatda bo'lish

"Kattaga hurmat – o'zingga izzat" tamoyili o'zbek jamiyatining asosiy qoidalaridan biridir. Yoshlarning keksalarga hurmat ko'rsatishi, ularning maslahatlarini tingashi, tajribasidan foydalanishi milliy tarbiya tizimining muhim qismidir.

3. Mehmondo'stlik va saxiylik

"Mehmon ota-onadan aziz" – bu ibora o'zbek xalqining mehmonsevarligini ifodalaydi. Saxiylik, boshqalarga yordam berish, qo'lidan kelganini qilish milliy xarakterimizning ajralmas qismidir.

4. Yaxshilik va insonparvarlik

"Yaxshilik qil, daryoga tashla – quruq yerdan chiqadi" degan hikmatli so'z insonparvarlik, rahm-shafqat, boshqalarga yaxshilik qilish qadriyatlarining ahamiyatini ko'rsatadi. Odamlarga yordam berish, hamdardlik ko'rsatish, zaif va muhtojlarni qo'llab-quvvatlash milliy axloqimizning asosiy tamoyillaridir.

5. Vatanparvarlik va milliy g'urur

O'z yurtini sevish, unga sadoqat, milliy manfaatlarni shaxsiy manfaatlardan ustun qo'yish, Vatanni himoya qilishga tayyorlik milliy qadriyatlarimizning eng oliy ko'rinishidir.

Milliy qadriyatlar yoshlarning shaxsini shakllantirish, ularda yuksak axloqiy fazilatlarni tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi. "Avesto", "Qutadg'u bilig" kabi

asarlarimizda va Yusuf Xos Hojib, Alisher Navoiy, Abdulla Avloniy, Mahmudxo'ja Behbudiy kabi mutafakkirlarimizning asarlarida aks etgan donishmandlik g'oyalari bugungi yoshlar tarbiyasi uchun bebaho meros hisoblanadi. Alisher Navoiyning "Olti dono oldida so'z" (Sab'ai sayyor) asarida shaxsning kamoloti, axloqiy yetuklik masalalari chuqur yoritilgan. "Xamsa"ning har bir dostoni yoshlarni yaxshilik, adolat, bilimdonlik, poklik yo'lida tarbiyalashga xizmat qiladi. Abdulla Avloniyning "Turkiy guliston yoxud axloq" (1913) asari o'zbek bolalari uchun yozilgan birinchi axloq kitobidir. Unda halollik, rostgo'ylik, mehnatsevarlik, ilmga intilish kabi fazilatlar bolalarga tushunarli tilda bayon etilgan.

Globalashuv davrida yoshlar turli madaniyatlar, g'oyalar ta'siriga duchor bo'lmoqda. Bu jarayonda milliy qadriyatlar yoshlarga o'z millati, madaniyati va tarixini bilish, hurmat qilish, g'urur his qilishni o'rgatadi. Milliy o'zlikni yo'qotmasdan, zamonaviy bilimlar bilan qurollangan yetuk shaxs bo'lib yetishish – bugungi kunning eng dolzarb vazifasidir. Bu vazifani to'laqonli ado etish uchun hozirgi kunda zamonaviy ta'lim tizimida ham milliy qadriyatlarimizni singdirish uchun bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Bular quyidagilar :

-o'quv dasturlarini takomillashtirish:barcha fanlarda milliy qadriyatlar elementlarini kiritish ;

bosqichlarda milliy qadriyatlarni singdirish orqali yosh avlodning ma'naviy-axloqiy kamolotiga erishilmoqda. Ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarga tayanish, avvalo, o'quv - pedagog kadrlar tayyorlash:o'qituvchilarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash metodikasiga o'qitish ;

-maktab muhiti: maktablarni milliy koloritda bezash, milliy kiyimlar va milliy ramzlar (Gerb, Bayroq, Madhiya) bilan tarbiyalash ;

-darsdan tashqari ishlar: milliy bayramlar, tarixiy sanalar, yillik kunlarni nishonlash va boshqalar .

Bugungi kunda O'zbekiston ta'lim tizimi nafaqat zamonaviy bilim va texnologiyalarni o'rgatish, balki yoshlarni milliy ruhda tarbiyalashni ham o'zining ustuvor

vazifalaridan biri sifatida belgilab olgan. Maktabgacha ta'limdan tortib oliy ta'limgacha bo'lgan barcha dasturlari va darsliklarda o'z ifodasini topmoqda. Masalan, ona tili, adabiyot, tarix, madaniyatshunoslik va ma'naviyat darslarida xalqimizning boy madaniy merosi, buyuk ajdodlarimizning ilm-fanga qo'shgan hissasi, milliy urf-odat va an'analarning mohiyati o'rgatiladi. Bu esa yoshlarning milliy o'zlikni anglash, ajdodlarga hurmat va Vatanga sadoqat tuyg'usini kuchaytiradi. Shuningdek, ta'lim muassasalarida "Ma'naviyat soatlari", "Odob darslari", "Milliy liboslar kuni", "An'anaviy bayramlar" kabi tadbirlar muntazam o'tkazilib, ular o'quvchilarda qadriyatlarga bo'lgan qiziqish va iftixorni oshiradi. O'qituvchilar dars jarayonida xalq og'zaki ijodi namunalaridan, maqol va hikmatlardan, milliy bayramlar tarixidan foydalanish orqali ta'limni milliy ruhda tashkil etishmoqda. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan uyg'un holda milliy qadriyatlarni singdirish esa yosh avlodni nafaqat ma'naviy jihatdan, balki axborot asrining talablariga mos, tafakkuri keng insonlar sifatida shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, barkamol avlodni tarbiyalash – davlat va jamiyatning eng muhim vazifasi bo'lib, milliy qadriyatlar bu jarayonning asosiy yo'naltiruvchi vositasi hisoblanadi. Yoshlarimiz milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalangan holda, zamonaviy bilimlar bilan qurollansalar, O'zbekiston kelajakda buyuk maqsadlarga erishadi.

Abdulla Avloniyning: "Avlodni tarbiyalash – kelajakni qurish" degan fikri bugungi kunimizda ham o'z kuchini yo'qotmagan. Milliy qadriyatlarimizni asrab-avaylash, ularni yosh avlodga yetkazish – har birimizning burchimiz va mas'uliyatimizdir. Milliy qadriyatlar va barkamol avlod – bu ikki tushuncha bir-biri bilan uzviy bog'liq. Milliy qadriyatlarsiz barkamol avlod bo'lmaydi, barkamol avlodsiz esa milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish mumkin emas. Shuning uchun bu ikki yo'nalish bo'yicha izchil va maqsadli ish olib borish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni (2016)
2. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". Toshkent, 2008

3. "Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori" Milliy dasturi (1997)
4. Avloniy A. "Turkiy guliston yoxud axloq". Toshkent, 1913
5. Behbudiy M. "Muallimi avval". Toshkent, 1991
6. Navoiy A. "Xamsa". Toshkent, 1990
7. Qutadg'u bilig (Sa'odatga yetaklovchi bilim). Toshkent, 1992
8. "Milliy g'oya: asosiy tushuncha va tamoyillar". Toshkent, 2000
9. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi". 1-12 jildlar. Toshkent, 2000-2006
10. Mirziyoyev Sh.M. "Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak". Toshkent, 2017